

МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ

УДК 94(477)

Ярослав Стоцький

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ КОМПЛЕКСНОЇ ІСТОРІЇ ЄПАРХІЙ І МОНАСТИРІВ УГКЦ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розкривається методологія досліджень історії основних складників життєдіяльності єпархії, а саме: історія утворення, розвитку, трансформації складових єпархії: парафій, монастирів, храмів, припарафіяльних спільнот, братств, катехизаційні процеси, монастирських духовних і суспільних інституцій тощо.

Ключові слова: дослідження, методологія, єпархія, парафія, монастир.

Процес пізнання, як основа будь-якого наукового дослідження, є багатовекторним, складним і вимагає концептуального підходу на засадах певної методології, застосування відповідних методів та практичних прийомів методики.

Отже, методологія – це вид раціонально-рефлексивної свідомості, скерований на вивчення, удосконалення і конструювання методів та водночас, це – система певних правил, принципів і операцій, які застосовуються у різних сферах діяльності, у тому числі й в науці, а також є вченням про загальну теорію метода.

У свою чергу, метод, у широкому значенні, це – шлях дослідження, шлях пізнання, теорія, вчення, раціонально-свідомий спосіб досягнення певного результату, вирішення поставлених задач і є сукупністю відповідних правил, способів, прийомів, норм пізнання і дій. Тобто, це – інструмент для вирішення основного завдання науки – відкриття об'єктивних законів дійсності, застосовуючи для цього дедукції й індукції, синтез і аналіз, аналогії і абстракції, компаративістику і узагальнення тощо.

Натомість, методика – це конкретизована, фіксована загальність прийомів практичної, у тому числі наукової діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату. Тобто, в завдання методики, на відміну від методу, не входить теоретичне обґрунтування отриманого результату, бо вона сконцентрована на технічній стороні наукового дослідження [1, с. 23–26].

Релігієзнавство, як будь-яка розвинута наукова система, має у своїй структурі принципи, що є вихідними пунктами розвитку всієї дисциплінарної системи знань. Найфундаментальнішими в релігієзнавчому дослідженні є принципи об'єктивності, історизму, загальнолюдськості, позаконфесійності, дуальності, які визначають специфіку функціонування решти принципів релігієзнавчої методології, увесь зміст релігієзнавчої системи [2, с. 64].

Для змісту запропонованої методології, яка в основному базується на принципі історизму, який вимагає досліджувати об'єкт в його розвитку, необхідно пам'ятати, що цей принцип у векторі дослідження більше спрямований на ретроспективу та ймовірні конфесійні динамічні трансформації. Так, як в масштаб дослідження входять усі парафії і монастирі єпархії, які діють нині, то слід пам'ятати, що більшість із них мають кількасотлітню історію і власне їх зачепили конфесійні церковно-організаційні структурні зміни, наприклад, у XVI–XVII століттях парафія належала до Київської православної митрополії Константинопольського патріархату, з XVIII ст. до 1946 р. – до Львівської єпархії УГКЦ, у 1947–1990 рр. – до Українського екзархату РПЦ, з 1990-х років – знову до УГКЦ.

Тому ця методологія скерована на дослідження конфесійних організаційно-структурних етапних трансформацій парафії, її еволюцію і зорієнтованість, розкритті причинно-наслідкових змін в її функціонуванні, які, у загальному, векторують на догматично-обрядові трансформації. Отже, акцентується не на дослідженні світоглядного релігійного феномену парафії, його конфесійній зміні, релігійній свідомості тощо, а на життєдіяльності парафії як конкретній організації не тільки релігійного контексту, але й суспільного, на ролі духовенства у її всебічному розвитку.

Актуальність теми зумовлена малодослідженістю комплексної життєдіяльності парафій і монастирів як складників єпархії в ретроспективі й на сучасному етапі, висвітленні глибших і ширших знань з історії релігії даних організацій для широкого загалу і для віруючих конкретних конфесій і парафій зокрема, що може вплинути на зменшення чисельності ще подекуди жевріючих міжконфесійних протистоянь і зростання практичної реальної релігійної толерантності в українському суспільстві.

Зазначена методологічна проблема не в комплексному значенні дослідження, а в конкретно-цільовому змісті висвітлюється стосовно життєдіяльності монастирів для прикладу у публікаціях

таких науковців, як: П. Шкраб'юк [3], І. Мицько [4], М. Швед [5], Я. Стоцький [6], в матеріалах конференцій [7]. Натомість історії парафій тих чи інших населених пунктів можна простежити у краєзнавчих дослідженнях сіл чи міст, але відносно життєдіяльності парафій у таких дослідженнях відсутня релігієзнавча методологія, її основні принципи тощо, що, зрозуміло, не сприяє її різнобічності та глибинності.

Відносно методології дослідження комплексної історії єпархії, а саме її таких складників як парафії, монастирі, храми, припарафіальні спільноти, братства, монастирські інституції тощо, то слід відмітити такі публікації: "Шематизм Стрийської єпархії Української Греко-Католицької Церкви" [8], В. Слободян "Церкви України. Перемиська єпархія" [9], Єпископ М. Бусек, І. Седельник "Львівська архієпископія латинського обряду. Ілюстрована розповідь. – Том 1. Парафії, костели та каплиці (Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька обл.)" [10], "Храми Української Православної Церкви Київського Патріархату Тернопільщини" [11].

Зазначені публікації не розкривають усієї повноти життєдіяльності парафій і монастирів, а в сумі – єпархії. У них висвітлюється в скупому енциклопедично-словниковому змісті історія храмів, фіксація утворення парафій в теперішніх роках, подекуди згадується прізвища й імена настоятелів парафій, випущено із дослідження утворення і всебічний розвиток монастирів, історичні релігійні апогеї і перигеї функціонування парафій і монастирів тощо. У книзі "Храми ...УПЦ КП Тернопільщини" розкривається не стільки діяльність парафій, а історія їх храмів, але дивний парадокс – у переважній більшості із 275 парафій (і майже стількох храмів) станом на 1 січня 2012 року, якими володіли три єпархії УПЦ КП в Тернопільщині, вони до 1946 року належали УГКЦ, тому по суті йдеться про церкви до історії яких (будівництво, архітектура, внутрішній інтер'єр тощо) УПЦ КП не має жодного відношення. Та заволодівши ними з другої половини 1992 року вона приписала собі їх історію. Тому доцільніше було озаглавити книгу "Парафії УПЦ КП Тернопільщини" і широко розкрити їх функціонування, що було б не тільки доцільно, але й раціонально, та сприяло б з'ясуванню життя парафій Тернопільщини цієї конфесії. Отож, у зазначених виданнях акцентується не на комплексній історії діяльності парафій, тобто віруючих і духовенства, що є сутнісним у дослідженні, а на історії храмів, що є вторинним у складовій парафії.

Об'єктом досліджень є всебічна полівекторна життєдіяльність єпархії.

Предметом – історія утворення, розвитку, трансформації складових єпархії: парафій, монастирів, храмів, припарафіальних спільнот, братств, катехизаційні процеси, монастирських духовних і суспільних інституцій тощо.

Мета – дослідити функціонування усього комплексу діяльності єпархії як в духовно-релігійному контексті, так і в громадсько-суспільному, спираючись на дослідження її зазначених складових від їх утворення до теперішнього часу.

Комплексне дослідження діяльності єпархії, у цьому випадку мається на увазі греко-католицької конфесії, включає, в основному, такі аспекти: історію створення і розвитку єпархії; структуру єпархіального управління; історію кафедрального храму (будівництво, архітектура, внутрішній інтер'єр, богослужбову парафіальну діяльність); історію і богослужбовий зміст головного духовного центру, якщо такий є у межах єпархії; географічні мапи парафій протопресвітеріатів (деканатів, районних благочинь); історію парафій і їх храмів (це буде проаналізовано детальніше); історію утворення і діяльності чоловічих та жіночих монастирів, які функціонують на території єпархії; історію та діяльність навчальних духовних закладів і благодійних фондів та інших приєпархіальних інституцій єпархії, а також шематизм духовенства і чернецтва єпархії на час дослідження.

Слід заздалегідь зазначити, що масштаб дослідження перелічених аспектів залежить від обсягу планованого видання (його формату і кількості сторінок). Також необхідною умовою дослідження є стисла співпраця дослідника (чи дослідницької групи) із єпархіальним управлінням (призначеним співкоординатором дослідницького проекту, протопресвітерами, парафіальним духовенством, ігуменами і настоятелями чоловічих і жіночих монастирів), котрі мали б бути глибоко зацікавленими у процесі і меті дослідження так як воно безпосередньо дотичне до їх священничого служіння у минулому і в теперішньому.

Як приклад, розглянемо комплексну схему-методику дослідження греко-католицької парафії, яка функціонувала на території Тернопільщини (аналогічно – Львівщини та Івано-Франківщини) з XVIII ст. і з певними зумовленими перервами знову відновила свою діяльність на початку 90-х років XX ст.

Спочатку необхідно відзначити до якої єпархії і якого протопресвітеріату (деканату) належить парафія. Назва парафії ототожнюється із назвою населеного пункту. Відповідно необхідно вказати до якого району належить населений пункт, за скільки кілометрів він знаходиться від того населеного пункту в якому розташоване єпархіальне управління і від управління митрополії, якщо

єпархія є структуризована як складова митрополії. Окрім того, потрібно вказати скільки у населеному пункті проживають осіб та скільки з них належать до парафії.

Згодом необхідно визначити точну назву храму, на честь кого чи чого названий храм при відновленні парафії і церкви у лоні УГКЦ на початку 1990-х років та реєстрації її (парафії) статуту в органах державної влади не завжди відповідає канонічним теологічним назвам і сучасному українському правопису, наприклад, "Пресвятої Тройці" чи "Пресвятої Трійці".

Щодо безпосереднього утворення греко-католицької парафії, дати, засновників то потрібно спиратися на архівні джерела, шематизми, візитації парафій очільниками митрополії чи єпархії, історичну, краєзнавчу літературу, парафіяльно-церковні записи, які збереглися (якщо збереглися) у храмі. Для давніх греко-католицьких парафій характерним було те, що більшість населених пунктів Тернопільщини були утворені у XV–XVI століттях, ймовірно у роках тих століть створювалися парафії, але в приналежності до, наприклад, Львівської православної єпархії Константинопольського патріархату. Та, коли у 1700 році владики Львівської єпархії Йосип Шумлянський з'єднав її з Апостольським Престолом, то усі діючі на той час парафії Львівщини, Тернопільщини, Івано-Франківщини й майже з усієї Правобережної України перейшли до Уніатської (Греко-католицької) церкви.

Але не у кожному населеному пункті у ті роки були церкви, тому такі безхрамові парафії були дочірніми тих парафій (населених пунктів) у яких були діючі церкви. Таке становище дочірніх парафій могло зберігатися роками, а то й століттями, – до тих пір, поки греко-католицька громада села не збудувала свою церкву. Тоді, в основному, парафія ставала відокремленою від матірної – самостійною, але її могли й надалі обслуговувати священики із колишньої матірної парафії.

Слід відмітити, що діяльність греко-католицьких парафій, на відміну від православних, має свою особливість, пов'язану із релігійною, а безпосередньо антигреко-католицькою, політикою СРСР і Московського патріархату. Це виразилося у так званому Львівському соборі 8–10 березня 1946 р., коли державні органи влади заборонили діяльність Греко-католицької церкви, прагнучи гоніннями і репресіями проти духовенства і віруючих її повністю ліквідувати. Усе це зумовило те, що парафії, монастирі, храми і значна частина духовенства були насильно переведені у російське православ'я або закриті. Тільки незначна кількість духовенства, чернецтва і віруючих діяли у підпіллі і таким чином зберегли, а згодом – розвинули свою Церкву. У 1959–1964 рр. близько 40 % возз'єднаних парафій і храмів знято із реєстрації і стали недіючими. Процес відродження колишніх греко-католицьких парафій і храмів почався після легалізації 20 листопада 1989 р. ГКЦ та одночасно масового утворення нових парафій і будівництва нових храмів. Тому необхідно враховувати ті історичні періоди у розкритті діяльності парафії, функціонуванні храму й у створенні нових парафій, одночасно не випускаючи із хронології дослідження міжконфесійні відносини у західних областях України у 1990-х роках.

Важливе місце в історії дослідження парафії займає парафіяльний храм як богослужбовий центр. Тому доречним є дослідити коли він збудований, хто архітектор, жертводавці, автори іконостасу і розписів, коли їх виконано, хто його освятив і коли, які історичні події з ним пов'язані, у які роки і якими конфесіями він використовувався. Усе це значним чином стосується як давніх (збережених діючих чи недіючих, а також тих, які не збереглися з різних причин), так і теперішніх діючих храмів.

Безпосередньо діяльність парафії залежить від священика, який її обслуговує, від його заангажованості не тільки у релігійній практиці, але й у громадському житті парафії в цілому і кожного парафіянина зокрема.

Тому дослідження таких напрямків служіння парафіяльного духовенства буде розкривати його роль як у розвитку парафії, так і населеного пункту, який не завжди був (чи є) моноконфесійним. Наприклад, до 1946 року для переважної більшості населених пунктів Галичини було характерним проживання в них населення трьох конфесій: греко-католицизму, римо-католицизму і юдаїзму. Нині конфесійність є дещо інша: греко-католики, православні (УАПЦ, УПЦ КП чи УПЦ МП – зокрема або усі), протестанти (Церкви ХВЕ, Церкви ЄХБ чи Церкви АСД – зокрема або усі), єговісти тощо. Тому релігійна толерантність священика впливає на міжконфесійну злагоду жителів населеного пункту і сприяє реалізації суспільних ініціатив священика для усіх його жителів. Отже, використовуючи хронологічний метод дослідити конкретні роки служіння кожного душпастиря парафії, означає розкрити його вклад у розвиток парафії і населеного пункту. Для греко-католицького духовенства, яке служило з XVIII ст. до 1946 року, дані можна отримати із зазначеної історіографії. Натомість діяльність духовенства, яке обслуговує греко-католицькі парафії з 1990-х років можна отримати безпосередньо від нього чи методом анкетування, чи інтерв'ю. У проміжку між цими роками необхідно розкрити функціонування парафії, храму, служіння духовенства, у тому числі вказати тих пастирів, які в 1946–1947 рр. не возз'єдналися (або возз'єдналися) з РПЦ, а також тих, які у 1990-х роках перейшли в УГКЦ, будучи до цього священиками РПЦ.

Якщо парафію візитував той чи інший єпископ, також необхідно вказати його ім'я, прізвище, точну дату або рік візитації та, якщо вдалося дослідити, його дії під час її проведення. З історичних джерел відомо, що єпископські візитації парафій ГКЦ проводилися, починаючи з XVIII ст. і закінчилися у 1930-х роках та відновилися з 1990-х років. Вони були не тільки контрольно-ревізійного змісту, але й пов'язані із освяченням наріжного каменя під будову храму, освяченням новозбудованого храму, престолу, нового розпису церкви, каплиці, дзвіниці тощо, присутності єпископа (владики єпархії) на храмовому празнику парафії, де він з тієї нагоди проводив архиєрейську Літургію і позитивно впливав на глибшу релігійність віруючих парафії.

Якщо у парафіяльному храмі є чудотворні ікони та мощі святих необхідно описати їх історію, коли, яким чином і завдяки кому вони знаходяться в церкві, навести приклади їх надприродного впливу на віруючих. Також, якщо парафія (храм) мають статус відпустового місця потрібно це вказати, а саме хто, коли та з якої причини надав цей статус, коли відбувається відпуст, як він проходить. Зазначені аспекти надають більшій богослужбовій ваги парафії і храму, підсилюють релігійність не тільки віруючих парафії, але й сусідніх парафій, які періодично відвідують храм цієї парафії і приймають участь у відпусті. Для дослідження це – важливо, бо показує одне із джерел поглиблення релігійності віруючих.

На наступному етапі проводиться дослідження безпосередньої діяльності парафії як у богослужбовому, так і у суспільному контекстах, тобто припарафіяльних братств, спільнот, дружин, катехитичних недільних шкіл, просвітницьких, навчальних, господарських інституцій тощо. Це стосується діяльності парафії як до 1946 року, так і з 1990-х років, а саме: хто і коли заснував ті чи інші припарафіяльні і громадські інституції, хто їх очолював (очолює), скільки у них налічується членів, яка практика функціонування таких інституцій тощо. Це дає можливість визначити активізацію парафіян і священника у парафіяльному і громадському житті населеного пункту.

Своєрідним проведенням цього вектору дослідження є розкриття катехизаційного навчання на парафії, яке повинно глибше і змістовніше ознайомити парафіян із основами християнської віри конфесії, її обрядами, святами, традиціями, молитвами, а також із основними аспектами Святого Письма. Катехизаційний процес, зазвичай, охоплює дітей і молодь, але за потреби до нього можуть бути залучені й парафіяни старшого віку. Наслідком катехизації має бути глибше розуміння основ віри, догматики, обрядовості та прийняття дітьми, після такого вишколу, таїнств першої сповіді і урочистого причастя. Хто проводить катехизацію, скільки в рік осіб залучені до неї, де вона відбувається – усе це необхідно розкрити. Катехизацію на парафії проводять або катехит, або священник, або почергово, хоча для її проведення під час літніх канікул можуть бути залучені й семінаристи єпархіяльної семінарії. Також слід пам'ятати, що у практиці такого дослідження методом анкетування часто отримується відповідь, що катехизацію проводить в школі (середній чи початковий) учитель основ християнської етики. Така відповідь є невірною, тому що програма цього шкільного факультативного предмету має інші завдання і мету, хоча у ній є теми, які відповідають катехизаційним. Але безпосередньо катехизація не може проводитися у школі, тому що у статті 6 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" від 23.04.1991 року сказано: "Державна система освіти в Україні відокремлена від церкви (релігійних організацій), має світський характер... Релігійні організації мають право відповідно до своїх внутрішніх настанов створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надаються у користування...". [12, с. 288–289].

Як продовжувачем катехизаційного процесу є доречним в соціологічному аспекті дослідити скільки за рік на парафії відбулося таїнств хрещення, шлюбів та обряду похоронів, а з іншого боку, це дає певні дані для перспективних демографічних досліджень.

Парафія функціонує в суспільному просторі конкретного населеного пункту, має можливість співпрацювати із органами місцевого самоврядування (сільрадами, селищними радами, міськрадами) та із державними школами різних ступенів. Якщо така співпраця існує, то необхідно показати її на конкретних прикладах, враховуючи участь у ній парафіяльного духовенства. Тобто, це має бути відповідь не "так" чи "ні", а конкретизація її у тому чи іншому випадку.

Парафія у сакральному архітектурному змісті не обмежується тільки будівлею храму і дзвіниці. У кожній парафії (особливо давніх) на території населеного пункту є ще кілька сакральних пам'яток: каплиці, фігури, хрести, хресні дороги тощо, тому необхідно коротко їх дослідити і описати, а саме: хто і коли їх збудував, хто жертводавці, на честь кого чи чого (в теологічному змісті) вони названі, де конкретно знаходяться.

У наступних питаннях треба розкрити хто нині є парохом, адміністратором чи сотрудником парафії: ім'я і прізвище, дату призначення. Якщо парафія чисельно велика, то головний душпастир є або парохом, або адміністратором, а йому ще допомагають у служінні один або декілька священників сотрудників, тому також необхідно вказати їх ім'я і прізвище, дату призначення

сотрудником на парафію. Актив парафії складає так звана десятка віруючих, які разом із священиком є його помічниками в духовному житті парафії і у функціонуванні храму, тому доречним буде вказати хоча б хто з них є дяком, регентом, головою парафіяльної ради, що правда в останні роки частіше зустрічається, що парафіяльні ради очолюють священики.

З практики досліджень випливає, що значна кількість парафій мають у власності нерухоме майно, наприклад, храм, проборство тощо, тому необхідно, якщо таке майно є, вказати що саме.

Для цілісної картини життєдіяльності парафії важливим є вказати чи крім греко-католиків у населеному пункті є віруючі інших конфесій і якщо такі є, то зазначити яких саме конфесій і скільки жителів населеного пункту, зокрема, належать до них. І на завершення дослідження слід знати точну адресу парафії (храму чи проборства) для того, щоб не тільки нею завершити дослідження, але й для того, щоб у його процесі мати можливість для контакту зі священиком для уточнення тих чи інших питань, які виникатимуть під час аналізу дослідження й опрацювання.

Виходячи із концепції дослідження, доречним буде підсилити отриманий текстовий матеріал ілюстративним матеріалом, зокрема фотографіями: зовнішнього вигляду церкви, священика парафії в облаченні, іконостасу та інтер'єру церкви, запрестольної ікони, парафіян (братств, спільнот, хору), подій, які відбувалися на парафії (візитацій, свят, відпустів, місій, освячень храму, каплиці, дзвіниці), історичного характеру, які відображають минуле життя парафії.

Зазначена методологія в основному стосується й дослідження історії жіночих і чоловічих, у даному випадку, греко-католицьких монастирів. Слід відмітити, що більшість чоловічих монастирів є єпархіяльного права, тому показана методика дослідження парафії і храму повністю входить в комплексне дослідження історії монастиря. Але тим не менше тут є свої особливості, які необхідно розглянути. Зрозуміло, що необхідно спочатку зазначити у якій місцевості і населеному пункті знаходиться монастир, яка його назва і до якого чину чи згромадження він належить, коли і ким монастир утворений, хто архітектор його будівлі і монастирського храму (якщо такий є), хто жертводавці його (їх) побудови, розписів, внутрішнього інтер'єру, коли і ким освячено монастирські приміщення та храм. Згодом слід розкрити основні історичні віхи діяльності монастиря від часу заснування і донині.

Якщо проводиться дослідження давніх монастирів, то слід пам'ятати, що більшість із них утворені в догреко-католицький період, мається на увазі до 1700 року – воз'єднання Львівської православної єпархії з Апостольським Престолом, а це значить, що на її території до того року монастирі функціонували самостійно, незалежно один від одного, тобто не були структуризовані до Чину Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ). І тільки після 1700 року, впродовж наступних декількох років вони, прийнявши унію, увійшли в ЧСВВ, який засновано у 1617 році митрополитом унійної церкви Йосифом Велямином Рутським, що призвело до об'єднання монастирів і їх централізації, які стали гранітним фундаментом Берестейської унії. Але, необхідно відмітити, що до 1700 року монастирі ЧСВВ функціонували в основному у Білорусі, Холмській єпархії і Луцькій (до 1632 р.).

Також варто у дослідженні декількома штрихами зазначити, до якої провінції (конгрегації) належав монастир у XVIII ст. і яка його спіткала доля після Дубненської (1743 р.) і Тороканської (1780 р.) капітул, березневого декрету 1787 року цесаря Йосифа II про редукацію василіанських монастирів та внаслідок Добромільської реформи ЧСВВ 1882–1904 рр. Але окрім ЧСВВ у першому десятиріччі XX ст. митрополит Андрей Шептицький для духовних потреб Галицької митрополії відновив або утворив нове чернецтво, зокрема чоловічі: Згромадження Студійського Уставу, Чин Найсвятішого Ізбавителя, їх жіночі спільноти. У наступних роках чернечі гілки урізноманітнилися і розширилися. Винятком був радянський період, коли у 1946–1950 рр. влада усі греко-католицькі монастирі закрила, значна кількість ігуменів і настоятельок монаших спільнот були репресовані, але чернецтво органами КДБ і МВС не було розгромлене, а діяло у підпіллі спільно із духовенством і вірними "катакомбної" ГКЦ. І цей період (підпільний) діяльності монастирів потребує дослідження.

Зокрема, слід розкрити таку діяльність монастиря (осідку) в підпільний період: (чи були нові поповнення новиками (новичками), чи проводилася нелегальна катехизація дітей, скільки дітей було катехизовано, чи проводилися у монастирі підпільні відправи (хто проводив, частота проведення, хто був духівником осідку (монастиря), скільки віруючих брали в них участь, які були форми і методи переслідування комуністичною владою чернецтва осідку чи монастиря, вказати прізвища і посади переслідувачів та наслідки репресій, чи контактував монастир (осідок) з іншими монастирями, чи ченці (черниці) займалися підготовкою для відправ підпільних священиків, які були дії православних священиків щодо відомої їм підпільної діяльності монастиря (осідку).

Після цього, згідно хронологічного методу, треба розкрити діяльність монастиря після виходу ГКЦ з підпілля: хто ініціював його відродження і розвиток (прізвища, імена ігуменів (ігумень), настоятелів (настоятельок), ченців (черниць), в тому числі як проходили: відбудова монастирських приміщень (монастирського храму, якщо такий є), духовне служіння, навчально-виховна діяльність,

катехизація дітей і молоді тощо. Також необхідно дослідити, яка чисельність ченців (черниць) у монастирі (осідку) є нині, хто є тепер ігуменом (ігуменею) монастиря та з якого року, показати іншу, якщо така є, діяльність монастиря.

Інші аспекти дослідження співпадають, в загальному, із дослідженням парафії, в тому числі із ілюстративними матеріалами, хіба що слід додати зовнішній вигляд монастиря, монастирської каплички із її іконостасом (фотографії монастирської церкви співпадають із подібними щодо парафії), ченців (черниць), ретроспективні фотографії дотичні життєдіяльності монастиря.

Сума сумаріум об'єктивних досліджень парафії і монастирів складатиме основну частину широкого розкриття життєдіяльності єпархії у минулому і сучасному.

Список використаних джерел

1. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'ютантів / [за ред. А. Є. Конверського]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Академічне релігієзнавство. Підручник / [за наук. ред. проф. А. Колодного]. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
3. Шкраб'юк П. Крехів: дороги земні і небесні / П. Шкраб'юк. – Львів: Місіонер, 2009. – 414 с.
4. Мицько І. Святоуспенська лавра в Уневі (кінець XIII – кінець XX ст.) / І. Мицько. – Львів: Свічадо, 1998. – 319 с.
5. Швед М. Спаський та Лаврський монастирі – осередки духовності й культури в Галичині / М. Швед. – Львів: Місіонер, 2000. – 112 с.
6. Стоцький Я. Бучацький монастир отців Василян: на службі Богові й Україні. До 300-ліття заснування / Я. Стоцький. – Жовква: Місіонер, 2011. – 216 с. + 24 с.
7. Преображення у Господі: Матеріали конференції монашества УГКЦ. – Львів: Свічадо, 2004. – 348 с.
8. Шематизм Стрийської єпархії Української Греко-Католицької Церкви. – Дрогобич: Коло, 2011. – 504 с.: іл.
9. Слободян В. Церкви України. Перемишська єпархія / В. Слободян. – Жовква: Місіонер, 1998. – 864 с.
10. Бусек М., Седельник І. Львівська архідієцезія латинського обряду. Ілюстрована розповідь. – Том 1. Парафії, костели та каплиці (Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька обл.) / Єпископ Мар'ян Бусек, Ігор Седельник. – Львів: ТзОВ "Кольорове небо", 2006. – 363 с.
11. Храми Української Православної Церкви Київського Патріархату Тернопільщини. – Тернопіль: ТОВ "Новий колір", 2012. – 396 с.
12. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство. Підручник / Ю.А. Калінін, Є.А. Харьковщенко. – К.: Наукова думка, 1998. – 336 с.

Ярослав Стоцький

МЕТОДОЛОГИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ ИСТОРИИ ЕПАРХИЙ И МОНАСТЫРЕЙ УГКЦ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье раскрывается методология исследований истории главных составляющих жизнедеятельности епархии, а именно: история создания, развития, трансформации составных епархии: приходов, монастырей, храмов, приприходских общин, братств, катехизационные процессы, монастырских духовных и общественных институций и т.п.

Ключевые слова: исследование, методология, епархия, приход, монастырь, храм.

Jaroslav Stotskyi

CONTEMPORARY INVESTIGATION METHODOLOGY OF COMPLEX HISTORY OF PARISHES AND MONASTERIES OF UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH

The article reveals investigation methodology of history of eparchy main activity constituents, namely history of establishment, development, integral parts of eparchy transformations – parishes, monasteries, parish communities, brotherhoods, catechetical processes, monastery religious and social institutions etc.

Key words: investigation, methodology, eparchy, parish, monastery, temple.